ЗОШИТ-ПРАКТИКУМ З ЛАТИНСЬКОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Зошит-практикум з латинської фармацевтичної термінології

Студента(ки) 1 курсу _____групи

_____

(прізвище, ім'я)

_____

(навчальнй рік)

Харків
НФаУ
2021

УДК 615.1:811.124 (075.8)
С 24

Автори: Є. І. Світлична, В. В. Савіна, Н. В. Харитонова

Рецензенти:

Л. А. Шемчук, доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри органічної хімії Національного фармацевтичного університету;

А. А. Берестова, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри фундаментальної та мовної підготовки Національного фармацевтичного університету

Рекомендовано ЦМР Національного фармацевтичного університету (протокол № 4 від 23.02.2021 р.)

С 24 Зошит-практикум з латинської фармацевтичної термінології. Навчальний посібник для самостійної роботи студентів заочної форми навчання / Є. І. Світлична, В. В. Савіна, Н. В. Харитонова. – Харків : НФаУ, 2021. – 97 с.

Навчальний посібник націлено на відпрацювання лексичного й граматичного матеріалу з курсу латинскої мови під час аудиторних занять, а також в процесі самостійного вивчення дисципліни та підготовки студентів до підсумкового контролю. У посібнику міститься перелік вмінь і навичок, якими повинен володіти студент, питань, на які він повинен знати відповіді, тренувальні вправи та зразки модульної контрольної роботи, обовязковий лексичний мінімум. Граматичний матеріал стисло викладено у формі таблиць. Наприкінці посібника наведені еталони виконання зразків підсумкової контрольної роботи.

Посібник призначено для студентів заочної форми навчання вищих фармацевтичних навчальних закладів.

УДК 615.1:811.124 (075.8)

© Світлична Є. І., Савіна В. В., Харитонова Н. В., 2021

© НФаУ, 2021

ЗМІСТ

Передмова……. 5
Перелік знань і вмінь, якими повинен володіти студент…… 6
Перелік основних питань, на які студент повинен вміти дати вібповідь……..... 6
Алфафіт…….. 9
Вправа 1……... 10
Вправа 2……... 11
Наголос……... 11
Вправа 3……... 12
Іменник…….. 13
Вправа 4…….. 13
Зведена таблиця відмінкових закінчень іменників та прикметників… 14
Основні граматичні моделі у фармацевтичній термінології…… 15
Вправа 5……... 15
Вправа 6……... 16
Прийменники. Сполучники……... 17
Вправа 7……... 17
Вправи 8-9……... 18
Вправи 10-11……... 19
Словникова форма прикметників та дієприкметників І-ІІ відміни….. 20
Вправа 12……. 20
Вправи 13-14……... 21
Система форм дієслова…… 22
Вправи 15-16……... 23
Рецепт. Структура рецепта……. 24
Структура рецептурного рядка. Рецептурні вирази з дієсловами…….. 25
Вправа 17……. 26
Вправа 18……. 27
Таблиця рецептурних скорочень…….. 28
Вправа 19……. 30
Вправа 20……. 31
Номенклатура лікарських засобів. Зведена таблиця греко-латинських терміноелементів у назвах лікарських препаратів…….. 33
Вправа 21……. 36
Вправа 22……. 38
Вправа 23……. 39
ІІІ відміна іменників. Таблиця родових закінчень іменників ІІІ відміни…… 40
Вправа 24……. 40
Вправи 25-26……... 41
Вправа 27……. 42
Вправа 28……. 43
Прикметники ІІІ відміни…… 45

Вправи 29-30……... 45
Вправа 31……. 46
Хімічна номенклатура……. 47
Граматичні моделі назв кислот, оксидів, солей та естерів. Таблиця суфіксів у назвах аніонів солей та естерів…… 48
Вправи 32-33……... 49
Вправа 34……. 50
Іменники IV и V відміни……. 51
Вправи 35-36……... 51
Вправа 37……. 52
Ступені порівняння прикметників. Ступені порівняння прислівників 54
Вправа 38……. 54
Вправа 39…… 55
Номенклатура форм ліків……... 56
Вправи 40-41……... 56
Ботанічна номенклатура. Граматичні моделі ботанічних назв…….. 58
Вправа 42……. 59
Вправи 43-44……... 60
Вправа 45……. 61
Вправи 46-47……... 62
Клінічна термінологія……. 63
Найважливіші греко-латинські префікси-дублети…… 63
Зведена таблиця греко-латинських коренів-дублетів……... 64
Зведена таблиця кінцевих терміноелементів…….. 67
Вправа 48……. 69
Вправа 49……. 70
Вправа 50……. 71
Вправа 51……. 72
Спеціальні вирази, які вживаються в фармації……. 73
Вправи 52-53……... 73
Зразки підсумкової контрольної роботи…….. 74
Еталони відповідей підсумкової контрольної роботи……. 80
Лексичний мінімум…….. 86
Список використаної літератури…….. 96

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник покликаний допомогти студентам в опануванні основами латинської фармацевтичної термінології та систематизувати знання, отримані в процесі навчання, при підготовці до підсумкового контролю. Вміння аналізувати терміни, вичленовувати греко-латинські терміноелементи в умовних назвах лікарських препаратів – обов'язкова умова усвідомленого оволодіння професійною мовою, точного розуміння спеціальних термінів та понять. Опанування лексичним мінімумом, системою греко-латинських терміноелементів є базою для формування професійної термінологічної грамотності. Наведені в посібнику граматичні таблиці та комплекс практичних завдань націлені на вироблення у майбутніх спеціалістів фармацевтичного профілю вміння свідомо конструювати і грамотно використовувати фармацевтичні терміни на практиці. Увага спрямована на найбільш важкі та важливі моменти, з якими можливо зустрітися при виконанні підсумкових контрольних завдань. Виконання вправ слід розпочинати після засвоєння теоретичного матеріалу, згадавши основні граматичні моделі фармацевтичних термінів, познайомившись з переліком знань і вмінь, якими повинен володіти студент, зі зразками підсумкового модульного контролю. Самокорекція виконання підсумкових завдань проводиться за еталонами відповідей, які нведені в кінці посібника. Якщо студент припустився помилок, то слід ще раз повторити відповідний розділ підручника, лексичний мінімум та детально розібратися у теоретичному матеріалі, наведеному в розміщених у посібнику таблицях. Вивчивши лексику в повному обсязі і виконавши всі запропоновані вправи, студент буде готовий до складання підсумкомкового модульного контролю з латинської мови. Посібник призначений для студентів заочної форми навчання, однак, може бути використаний як додадковий навчальний матеріал і студентами очної форми навчання.

ПЕРЕЛІК ЗНАНЬ І ВМІНЬ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ВОЛОДІТИ СТУДЕНТ:

1. Читати і писати терміни латинською мовою.
2. Перекладати з української мови латинською і з латинскої українською терміни та номенклатурні найменування різних рівнів складності.
3. Виписувати рецепти латинською мовою.
4. Розшифровувати рецепти, написані латинською мовою у скороченні та перекладати їх українською.
5. Писати латиною найменування лікарських препаратів і пояснювати значення словотвірних елементів.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ПИТАНЬ, НА ЯКІ СТУДЕНТ ПОВИНЕН ВМІТИ ДАТИ ВІДПОВІДЬ:

1. Що таке дифтонг? Які дифтонги вживаються в латинській мові?
2. Що таке диграф? Які диграфи вживаються в латинській мові?
3. Особливості читання літер *t, l, c, s* і буквосполучень *qu, ngu, sch, ti*.
4. Правила наголосу. Позиції, в яких голосний буде довгим, коротким.
5. Система іменників у латинській мові. Граматичні категорії іменника. Іменники I-V відмін: визначення основи іменників, роду та відміни. Словникова форма іменників I-V відмін.
6. Граматичні категорії латинського дієслова.
7. Як визначити основу дієслова? Дієвідміну дієслова? Скільки дієвідмін має латинське дієслово?
8. Як утворюються форми imperativus singularis et pluralis латинського дієслова?
9. Як утворюються форми 3 особи теперішнього часу *indicativus passivi et activi sing. et plur.?* Особливості утворення цих форм у дієслів III-ї та IV-ї дієвідмин. Особливості перекладу пасивних конструкцій українською мовою.
10. Як утворюються форми *conjunctivus passivi sing. et plur*. 3 особи? Вживання *conjunctivus* у рецептурі. Дієслово *fio, fieri*.
11. Порядок слів у простому реченні.
12. Функції дієслова *esse*. Форми 3 особи теперішнього часу *indicativus sing. et plur*. дієслова *esse*.
13. До якого роду, як правило, належать іменники, які не відмінюються? Назви

дерев і деяких кущів?

14. Особливості вживання прийменників у латинській мові.
15. Прийменники, які керують *Abl.; Acc.; Abl. et Acc.*
16. Алгоритм перекладу виразів з прийменниками.
17. Яке означення називається неузгодженим? Особливості вживання та перекладу неузгодженого означення українською мовою.
18. Вживання великої літери в латинській фармацевтичній термінології.
19. Особливості III відміни іменників. Словникова форма іменників III відміни, визначення основи, роду, типу відміни. Вийнятки з правила про рід іменників III відміни.
20. Особливості відмінювання грецьких рівноскладових іменників жіночого роду III відміни на *-sis* та іменників середнього роду на *-ma*.
21. Особливості вживання іменника V відміни *species, ei f.*
22. Латинські назви доз лікарських засобів, які розрізняють у фармації.
23. На які дві групи поділяються прикметники в латинській мові?
24. Які прикметники належать до I групи?
25. Які прикметники належать до II групи?
26. На які підтипи поділяються прикметники II групи за формою? Їх словниковий запис, визначення основи і відмінювання.
27. Яку функцію виконують прикметники в реченні?
28. Алгоритм узгодження прикметників з іменниками.
29. Три основні граматичні моделі фармацевтичних термінів.
30. Утворення, відмінювання і вживання ступенів порівняння прикметників. Особливості перекладу їх в ботанічній номенклатурі.
31. Як утворюються дієприкметники минулого часу пасивного стану? Як вони відмінюються?
32. Як утворюються дієприкметники теперішнього часу дійсного стану? Їх словниковий запис, основа і відмінювання.
33. Рід і відмінювання назв хімічних елементів. Вийнятки із загального правила.
34. Модель назви кислоти. Як утворюються прикметники – назви оксигеновмісних кислот? безоксигенових кислот? органічних кислот?
35. Модель утворення назв оксидів і основ за МФ.
36. Особливості утворення назв закисів у номенклатурі лікарських засобів.
37. Модель утворення назв солей за міжнародним способом. Суфікси назв аніонів солей.

38. Особливості утворення назв основних солей, кислих солей, органічних натрієвих і калієвих солей.
39. Особливості утворення українських і латинських назв естерів. Модель утворення назв кислотних та вуглеводневих радикалів.
40. Грецькі числівники-префікси в хімічній номенклатурі.
41. П'ять основних граматичних моделей ботанічних найменувань рослин.
42. Загальне правило визначення назви лікарської рослинної сировини за граматичною моделлю ботанічного найменування рослини.
43. Модель назви лікарської рослинної сировини.
44. Як утворюються назви ботанічних родин рослин?
45. Як утворюються назви алкалоїдів і глікозидів?
46. Які типи прислівників ви знаєте?
47. Як утворюються прислівники від прикметників 1-ї групи? 2-ї групи?
48. Як утворюються ступені порівняння прислівників?
49. Вживання прислівників у фармацевтичній термінології. Найменування порошків за ступенем подрібнення.
50. Займенникові вирази в фармацевтичній термінології.
51. Латинські назви частин рецепту, їх зміст.
52. Граматична структура рецептурного рядка. Дві моделі рецептурного пропису.
53. Правила оформлення рецепта. Додаткові написи в рецепті.
54. Правила скорочення слів у рецепті. Основні рецептурні скорочення.
55. Способи словотворення в назвах лікарських препаратів. Що таке терміноелемент? Грецько-латинські терміноелементи, які вживаються у назвах препаратів.
56. Клінічна термінологія: загальна характеристика, структура клінічних термінів, способи термінотворення; основні префікси, суфікси, кінцеві терміноелементи, грецько-латинські кореневі дублети у клінічній термінології.

АЛФАВІТ

Буква	***Назва***	***Вимова***
1	2	3
A a	а	**[а]** **ae** вимовляється **[е]**, але **aë** вимовляється **[ае]**
B b	бе	**[б]**
C c	це	**[ц]** перед ***е, і, у, ае, ое*** **[к]** перед ***а, о, u,*** а також перед приголосними та вкінці слів **ch** вимовляється **[х]**
D d	де	**[д]**
E e	е	**[е]**
F f	еф	**[ф]**
G g	ґе	**[ґ]**
H h	га	як українське **[г]** або німецьке **[h]**
I i	і	**[і]** **[й]** перед голосними
J j	йот	**[й]**
K k	ка	**[к]**
L l	ель	**[ль]**
M m	ем	**[м]**
N n	ен	**[н]**
O o	о	**[о]** **oe** вимовляється **[е]**, але **oë** вимовляється **[ое]**
P p	пе	**[п]** **ph** вимовляється **[ф]**
Q q	ку	вживається завжди з **„u”** **qu** вимовляється **[кв]**
R r	ер	**[р]** **rh** вимовляється як **[р]**
S s	ес	**[с]** **[з]** між голосними або між голосним і ***m, n***
T t	те	**[т]**

		th вимовляється **[т]** **ti** у ненаголошеному положенні перед голосними вимовляється **[ці]** (якщо немає попередніх ***s, t, x***)
U u	у	**[у]** **ngu** вимовляється **[нґв]** перед голосним, [**нґу**] перед приголосним
V v	ве	**[в]**
X x	ікс	**[кс]**
Y y	іпсилон	**[і]**
Z z	зета	**[з]** **[ц]** у деяких словах іншомовного походження

Вправа 1. *Прочитайте. Транслітеруйте латинські слова українськими буквами:*

Bácca, Kálium, Théa, paediáter, Haematogénum, sublinguális, fríctio, Chamomílla, Crataégus, ólla, sácculus, Cápsicum, Cimicifúga, Gínseng, Absínthium, Liquirítia, Rhéum, Diaethylstilboestrólum, pínguis, Gossýpium, benzóicum, gargarísma, dósis, Hippóphaë, récipe, Terebínthina, Zíncum, decorticátio, Sanguisórba, Tília, Rhámnus, Eucómmia, Juníperus, inhalátio, córtex, Quércus, Belladónna, faex, Máys, Hyoscýamus, Phósphorus, majális, quántum sátis, pharmacopoéa, juvéntus, dystonia, glykaémia, Aëvítum, Centáurea cyánus.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Вправа 2. *Прочитайте. Поясніть правила читання латинських слів:*

Synoestrólum, arvénsis, líquor, Anaesthesínum, Norsulfazólum, Iodolipólum, glykaémia, cóquere, extráctum, butýrum, officína, básis, pínguis, Strophánthus, antíquus, exémplar, elíxir, Períploca, infúsum, Erythromycínum, Cyclopropánum, Scopólia, gratíola, fríctio, inhalátio, saépe, aegróta, gargarísma, ménsa, vása, Doxycyclínum, Diaphyllínum, Dexamethasón, Dipyridamólum, Cycloplatín, Dihydrál, hypertrophía, dystonía, sýnthesis, Diaethylstilboestrólum, Syntocaín, Pyranál, injéctio, Cítrus, Cacáo, Cucúrbita, cytológia jécur, jaborándi, Juníperus, unguéntum, Sanguisórba, sublinguális, Tormentílla potentílla

НАГОЛОС

Голосний довгий (¯)	Голосний короткий (˘)
1. Дифтонги **āē**, **ōē** довгі за походженням: Althā́ēa – алтея	1. Перед іншим голосним: Tílĭa – липа
2. Перед збігом кількох приголосних: Belladónna – красавка	2. Перед ***h***: éxtrăho – я витягую
NB! Але перед сполученням приголосних ***b, p, d, t, c, g*** з ***r, l*** голосний буде коротким: Éphědra – ефедра	3. Перед диграфами ***ch, ph, th, rh:*** Árăchis – арахіс
3. Перед ***x*** або ***z***: Orýza – рис	4. В іменникових суфіксах ***-ŏl-, -ŭl-, -ĭd-,*** і в прикменикових суфіксах ***-ĭd-, -ĭc-:*** Víŏla – фіалка Bétŭla – береза iódĭdum – йодид cítrĭcus – лимонний
4. В іменникових суфіксах ***-ūr-, -ān-, -īn-*** і прикметникових суфіксах ***-āt-, -ōs-, -āl-:*** Penicillínum – пеніцилін cerā́tus – навоскований tinctū́ra – настоянка aquósus – водний vernā́lis – весняний	**NB!** У назвах лікарських препаратів суфікс ***-ōl-*** довгий і наголошений: Aethazólum – етазол

NB! ***1. Наголос ніколи не ставиться на останньому складі***

2. У двоскладових словах наголос завжди стоїть на початковому складі.

3. У багатоскладових словах наголос ставиться на другому складі від кінця, якщо склад довгий, або на третьому складі від кінця, за умови, якщо передостанній склад короткий.

Вправа 3. *Поставте наголос у словах, поясніть довготу чи короткість передостаннього складу:*

1) Bismuthum, 2) materia, 3) urea, 4) Glaucium, 5) erythraea, 6) familia, 7) Lavandula, 8) nomen perplexum, 9) cordatus, 10) globulus, 11) diaeta, 12) Aloë, 13) purpureus, 14) complexus, 15) contraho, 16) Leonurus, 17) spirochaeta, 18) Iodinolum, 19) liquidus, 20) tuberosus, 21) Valeriana, 22) aceticus, 23) paraffinatus, 24) Kalanchoë, 25) pharmacopoeia, 26) Absinthium, 27) Aspirinum, 28) Polymixinum, 29) Clavĭceps purpurea, 30) Ephedra, 31) Glycyrrhiza, 32) Bistorta, 33) Solanum, 34) japonica, 35) Strychnos, 36) Crataegus, 37) Gentiana, 38) Iodognostum, 39) bacillus, 40) Trigonella, 41) limpidus, 42) Centaurium, 43) Dermazolum, 44) gangraena, 45) pasta Zinci, 46) fructus Rosae, 47) Cyclodōlum, 48) frontalis, 49) alveolus, 50) ventriculus, 51) pertussis, 52) hystolyticus, 53) sal carolinum factitium, 54) Phosphŏrus, 55) Tilia cordata, 56) Lavandula spica, 57) Thea chinensis, 58) Aureomyces kanamyceticus.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____